

بررسی و تحلیل اثرات اجرای طرح هادی در ایجاد احساس تعلق مکانی

(منطقه مورد مطالعه: روستاهای دهستان شوسف، شهرستان نهبندان)

سکینه عرب^۱، طاهره صادقلو^۲، حمید شایان^۳

چکیده

امروزه طرح هادی با اهدافی نظیر ساماندهی و اصلاح بافت موجود، تعیین میزان و مکان گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای گوناگون به دنبال ارتقای کیفیت محیط در جهت ماندگاری جمعیت می باشد. در این راستا هدف مطالعه حاضر تحلیل و بررسی میزان موفقیت اثرگذاری اجرای طرح های هادی بر احساس تعلق مکانی و حصول به این هدف است. تحقیق حاضر با لحاظ ماهیت توصیفی-تحلیلی و به لحاظ شیوه جمع آوری داده ها پیمایشی است. برای این منظور بعد از بررسی مبانی نظری تحقیق، متغیرها و شاخص های تحقیق استخراج و در مرحله مطالعه میدانی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته به جمع آوری داده های مورد نیاز پرداخته شده است. دهستان شوسف دارای ۵۶ روستای دارای سکنه می باشد که از این تعداد ۱۵ روستای دارای طرح هادی به صورت تمام شماری میدانی مطالعه میدانی قرار گرفته است. جامعه آماری در این پژوهش شامل ۹۹۹ خانوار از مردم روستاهای دهستان شوسف می باشند که براساس فرمول کوکران با میزان خطای ۰,۰۶، ۲۱۲ خانوار به عنوان نمونه انتخاب شدند. نتایج تحلیل داده های جمع آوری شده نشان می دهد میانگین متغیر احساس تعلق به مکان در هر سه بعد با ارجحیت بعد هویتی در بین نمونه ها معنادار و بالاتر از حد ارزش میانه بوده است. در متغیر اثرات اجرای طرح هادی نیز ضمن بالا بودن تمامی ابعاد اثرات از ارزش میانه، اثرات بعد اجتماعی - فرهنگی طرح هادی نسبت به دیگر ابعاد بیشتر بوده است. نتایج آزمون همبستگی بین متغیر اثرات اجرای طرح هادی و میزان احساس تعلق مکانی نشان دهنده ی این است که متغیرهای اقتصادی و اجتماعی و زیست محیطی نیز با مقدار ضریب همبستگی بیش از ۰,۷، رابطه ای با شدت بالاتری با احساس تعلق به مکان داشته اند. متغیر کالبدی نیز با مقدار ضریب همبستگی ۰,۵۱، رابطه ی با شدت متوسط را با احساس تعلق به مکان داشته است. نتایج مدل معادلات ساختاری در نرم افزار PLS نشان می دهد که تمامی متغیرهای اثرات طرح هادی توانسته اند به طور زیادی بر احساس تعلق به مکان تاثیر بگذارند.

کلمات کلیدی: توسعه روستایی، طرح هادی، توسعه کالبدی، احساس تعلق به مکان، دهستان شوسف.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

^۲ - نویسنده مسئول: tsadeghlou@um.ac.ir

^۳ استاد گروه جغرافیا، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

روستاها با توجه به نقش تاثیر گذاری که در نظام تولید و اشتغال کشور دارند و همچنین، با توجه به سکونت حجم قابل توجهی از جمعیت که در خود جای داده اند، از اجزا و عناصر اصلی توسعه ملی به حساب می آیند (جلالیان و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). برای رسیدن به توسعه ملی، ناگزیر به برنامه ریزی و توسعه روستایی می باشد، زیرا عدم برنامه ریزی و توسعه روستایی چالش های زیادی را برای کشور به همراه خواهد داشت (مولایی هشجین و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۰). در این میان مهیا نمودن شرایط کالبدی مناسب و ارائه تسهیلات و خدمات و اجرای طرح های عمرانی می تواند در توسعه روستایی از اهمیت زیادی برخوردار باشد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲۴). طرح های عمرانی و توسعه روستایی یکی از اساسی ترین دغدغه های مهم در روستاها بوده است (Hernandez, et al, 2003: 12). اجرای طرح ها در مناطق روستایی می تواند چالش های موجود در حیطه ی اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی را برطرف کند (Rabiifar, 2015: 79). از مهمترین طرح های اجرایی دولت در زمینه عمران روستاها، تهیه و اجرای طرح هادی روستایی می باشد (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۵). طرح هادی طرحی است که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای گوناگون بر حسب مورد در قالب مصوبات طرح های ساماندهی فضا و سکونتگاه های روستایی یا طرح های جامع ناحیه ای تعیین می کند (سجاسی قیداری، ۱۳۹۵: ۱۵۴، به نقل از غفاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱). طرح هادی را می توان مهمترین سند قانونی در زمینه توسعه و عمران روستایی کشور معرفی کرد که با دید همه جانبه و یکپارچه کلیه ابعاد زندگی روستاییان را در برمی گیرد. طرح هادی واکنشی از نابسامانی وضع کالبدی - فضایی سکونتگاه های روستایی کشور می باشد (بهرامی و حیدری، ۱۳۹۶: ۱۱۴). این طرح به عنوان محلی ترین و موردی ترین طرح هایی است که مستقیماً با روستاها و اجتماع روستایی ارتباط دارد، و با هدف توسعه سطح کالبدی روستا به اجرا در آمده است (ملکی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۰۵). این طرح با اقدامات متنوع خود، موجب ایجاد تحولات گسترده ای در ابعاد گوناگون زندگی روستاییان شده است که این تغییرات به معنای تجربه سبک زندگی نوین در روستاها می باشد (اصغری لفجانی و نسیمی، ۱۳۹۸: ۱). طرح های هادی با اهداف مختلفی در ابعاد فیزیکی، کالبدی، اقتصادی، و اجتماعی و زیست محیطی طراحی و اجرا می شوند. برخی از مهم ترین اهداف طرح هادی را می توان شامل ساماندهی و بهسازی بافت کالبدی نواحی روستایی، رضایت مندی مردم، ایجاد بستر توسعه و عمران روستا با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، هدایت و توسعه کالبدی روستا، تامین و توزیع عادلانه امکانات و خدمات، و ایجاد تسهیلات برای بهبود مسکن و شرایط زیست محیطی می باشد (حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۱) اشاره کرد. از مهم ترین اثرات اجرای طرح های هادی نیز می توان اشتغال زایی و ایجاد درآمد برای مردم، تامین امکانات جدید رفاهی و بهداشتی (حاتم نیا و همکاران، ۱۳۹۳: ۱)، تاثیر بر میزان سرمایه گذاری و بهره برداری مطلوب از زمین (عزیزپور و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۱)، بهبود شبکه معابر، بهبود بافت مسکونی و تاسیسات زیر ساختی و مقاوم سازی مساکن روستایی (ریاحی و شمسی، ۱۳۹۲: ۶۷) و اثرات اجتماعی نظیر کاهش مهاجرت، بهبود کیفیت زندگی ساکنین روستا، افزایش رضایت از زندگی در روستا (مولائی هشجین و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۰) اشاره کرد. یکی از مهم ترین اهداف طرح های هادی کاهش مهاجرت و افزایش سطح رضایت روستاییان از محیط زیستی خود می باشد و در این راستا تقویت حس تعلق مکانی در بین روستاییان می تواند در وصول به این هدف بسیار موثر باشد. در واقع طرح های عمرانی با توجه کردن به امکانات زیر ساختی - رفاهی در مناطق روستایی به نوعی به کاهش مهاجرت روستاییان منجر می شوند (Pulwarty and Verdin, 2013: 124). حس مکان در طراحی عمرانی

روستایی به دو معنا است یکی احساس ذهنی و یا دلبستگی به بافت روستایی و دیگری آنچه به معماری روستایی شخصیت و تعریف می دهد مرتبط می شود(زارعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۵). به عبارتی طرح های هادی با افزایش علاقه به بافت و هویت روستا و رضایت از تامین خواسته ها و انتظارات ساکنین، احساس تعلق را به همراه می آورد. دهستان شوسف از توابع شهرستان نهبندان دارای ۵۶ روستا است که از این بین تنها در ۱۵ روستا طرح هادی اجرا شده است. طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه با اهداف مختلفی اجرا شده است که در این بین یکی از مهم ترین اهداف، ارتقای ماندگاری جمعیت روستایی از طریق افزایش احساس تعلق مکانی در این فضاها با افزایش کیفیت محیط زندگی برای روستاییان می باشد. در این مطالعه به بررسی این مهم پرداخته شده است که اجرای این طرح ها تا چه اندازه در بهبود ارتقای احساس تعلق مکانی روستاییان تاثیرگذار بوده است. لذا تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال اساسی است که اجرای طرح هادی تا چه اندازه در ارتقای احساس تعلق مکانی روستاییان در روستاهای دهستان شوسف تاثیرگذار بوده است؟

پیشینه تحقیق

در خصوص طرح های هادی مطالعات بسیاری انجام شده که به ابعاد مختلف نحوه اجرای، اثرگذاری و چالش های اجرای آن در نواحی روستایی متمرکز می باشد. همچنین در خصوص احساس تعلق مکانی و ارزیابی آن مطالعاتی گسترده وجود دارد. در ادامه به ارائه برخی مطالعات صورت گرفته در راستای هر یک از این دو متغیر یعنی طرح هادی و احساس تعلق مکانی پرداخته شده است.

جدول ۱: مطالعات انجام شده در زمینه طرح هادی و حس تعلق به مکان

نویسنده/ سال	عنوان مقاله	یافته ها
کدیور و شوهانی نژاد (۱۳۹۴)	بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی حاصل از اجرای طرح های هادی در نواحی روستایی (نمونه موردی: دهستان میش خاص در استان ایلام)	یافته های تحقیق نشان می دهد که با وجود کاهش مهاجرت های روستا-شهری در روستاهایی که طرح در آن ها اجرا شده اما اجرای طرح های هادی به دلیل توجه کمتر به توانمندی های مردم بومی باعث تحولات مثبت اقتصادی در سطح سکونتگاه های روستایی محدوده ی مورد مطالعه نشده است.
ربیعی و همکاران (۱۳۹۴)	تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در تحولات اقتصادی - اجتماعی سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای استان زنجان)	یافته های تحقیق نشان می دهد که اجرای طرح هادی موجب بهبود شاخص های اجتماعی در این منطقه شده است اما در شاخص های اقتصادی تاثیر چندانی را نداشته است. طرح هادی روستایی از جنبه های مختلف بر سکونتگاه های روستایی تاثیر گذاشته است.
اسمعیلی، فضل الله و خداداد، مهدی (۱۳۹۵)	بررسی میزان رضایتمندی روستاییان از اجرای طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: توشن، شهرستان گرگان)	. یافته های پژوهش نشان می دهد که اجرای طرح هادی در روستای توشن باعث افزایش رضایتمندی ساکنین در زمینه های؛ کیفیت آب آشامیدنی، مقاوم- سازی بناها، تأسیسات و خدمات عمومی، ایجاد فرصت های شغلی جدید و افزایش درآمد ناشی از گسترش خانه های ویلایی، خدمات بهداشتی- درمانی و خدمات پست بانک شده است.
محمدی و همکاران (۱۳۹۶)	بررسی و تحلیل اثرات اجرای طرح های هادی روستایی در بهبود کیفیت زندگی روستاییان(مطالعه موردی: روستاهای بخش خاوومیرآباد شهرستان مریوان)	یافته های تحقیق نشان می دهد که اجرای طرح های هادی در ارتقای و بهبود ابعاد اقتصادی و اجتماعی کیفیت زندگی روستاییان ناموفق بوده و در مقابل موجب ارتقای و بهبود سطح کیفیت زندگی روستاییان در دو بعد محیطی و کالبدی گردیده است

بذرافشان و همکاران (۱۳۹۷)	بررسی آثار حس تعلق مکانی بر بازساخت فضایی - کالبدی سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: دهستان نه، شهرستان نهبندان)	یافته های پژوهش نشان می دهد که سطح تعلق مکانی در میان خانوارها قابل قبول است. دل بستگی عاطفی به محل نسبت به سایر شاخص ها در سطح بالاتری قرار گرفته است. اثرات تعلق مکانی می تواند به طور مستقیم بر نوسازی و باز زنده سازی سکونتگاه های روستایی موثر باشد و باعث توسعه محیط کالبدی در روستاها شود.
عنابستانی و معینی (۱۳۹۷)	بررسی تأثیر هویت مکانی بر مشارکت روستاییان در روند اجرای طرح های هادی در سکونتگاه های روستایی (مورد مطالعه: روستاهای پیرامون کلان شهر مشهد)	یافته های تحقیق نشان می دهد که افزایش مشارکت روستاییان در طرح های هادی باید به تقویت و بهبود دو بعد تداوم و عزت نفس آنان پرداخت. از طرفی با توجه به شاخص های روانشناختی، مدیریت صحیح بحران در مناطق روستایی و ادراک مردم روستا از این که توجه به آن ها و روستایشان در حال افزایش است، مشارکت را با ید در مرحله اجرا و نظارت و نگهداری افزایش می دهد.
زارعی و همکاران (۱۳۹۸)	بررسی معماری روستایی در ارتقاء حس تعلق مکانی ساکنین (نمونه موردی: روستای قصلان شهرستان قروه)	یافته های پژوهش نشان می دهد که مؤلفه های طراحی معماری روستایی در روستای نمونه، شاخص اقتصادی و مدت سکونت در روستا بر حس تعلق مکانی روستاییان بیش ترین تأثیر را داشته است و از طرفی کلیه شاخص های مربوطه توانسته بر افزایش حس تعلق مکانی روستاییان موثر باشد.
مرادخانی و حسینی، (۱۴۰۰)	تحلیل اثرات احساس تعلق مکانی بر مشارکت روستائیان در اجرای طرح های مطالعه موردی: استان زنجان	یافته های تحقیق نشان می دهد، بیش ترین تأثیر احساس تعلق مکانی بر روی مشارکت روستائیان در طرح های مربوط به مؤلفه های تعلق عملکردی و تعلق شناختی می باشد.
فیشر و همکاران (۲۰۰۵) ^۴	بررسی تأثیرات اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی طرح های عمرانی روستایی در چین	یافته ها تحقیق نشان می دهد که عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی می تواند بر پروژه های عمرانی در سطح روستاها موثر باشد که در این بین بیش ترین تأثیرات در ابعاد اقتصادی و زیست محیطی بوده است که طرح های عمرانی از این دو عامل تأثیر زیادی گرفته اند.
لانگ و همکاران (۲۰۱۳) ^۵	بررسی توسعه طرح های عمرانی در روستاهای چین	یافته های پژوهش نشان می دهد که چالش های مانند عدم سیاست گذاری صحیح دولت، نبود انگیزه برای توسعه عمرانی روستاها، از بین رفتن بافت سنتی روستاها و عدم منابع مالی از جمله موانع توسعه طرح های عمرانی در روستاهای چین بوده است.
لیسا و همکاران (۲۰۱۹) ^۶	توسعه طرح های عمرانی برای جوامع سالم و فعال روستایی	یافته های تحقیق نشان می دهد که طرح های عمرانی به جوامع روستایی برای یافتن نقاط قوت و ضعف در برنامه ریزی و سیاست گذاری و رسیدن به یک جامعه سالم و فعال کمک می کند.

براساس آنچه که بیان شد، مطالعات پیشین کمتر به مسئله ی اثرات طرح هادی در افزایش احساس تعلق مکانی در نواحی روستایی پرداخته اند. با توجه به اینکه هر ساله منابع مالی عظیمی در راستای اجرای طرح های هادی با اهداف ماندگاری و افزایش سطح رضایت روستاییان از فضاهای روستایی صرف می شود، و با توجه به تأثیر میزان تعلق مکانی بر تمایل به مهاجرت یا ماندگاری روستاییان، و همچنین با توجه به عدم وجود مطالعه منطبق با این موضوع در این خصوص، در راستای بهبود اثربخشی طرح های هادی، ضروری است که به طور منسجم تری به این پژوهش پرداخته شود.

^۴ Fischer et al

^۵ Long et al

^۶ Lisa et al

مبانی نظری

محیط های زندگی انسان از جنبه های اجتماعی و کالبدی تشکیل شده است و انسان ها مکان های پیرامون خود را خلق می کنند. مکان ها عناصر اصلی هویت بخشی به ساکنان خود می باشند، زیرا انسان با شناخت مکان، به شناخت از خود دست می یابد. محیط علاوه بر عناصر کالبدی شامل معانی و پیام هایی است که مردم بر اساس توقعات و انگیزه های خود آن را رمز گشایی می کنند. این حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیط در فرد به وجود می آید، حس تعلق به مکان می باشد (یعقوبی و یعقوبی سنقرچی، ۱۳۹۵: ۱). در حال حاضر، موضوع حس تعلق به مکان، از محورهای مهم در افزایش حضور روستائیان و بهبود فرایند برنامه ریزی این نواحی است. احساس تعلق به روستا نمایانگر احساس ذهنی مثبت افراد نسبت به محل زندگی در این نواحی است (مرادخانی و حسنی، ۱۴۰۰: ۴۸). عوامل بسیاری نظیر عوامل انسانی شامل تعاملات و ارتباطات اجتماعی بین ساکنین یک منطقه (جوان فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰: ۲۸)، عناصر خاص مکان، تاریخچه، خاطرات و هویت فردی و تجارب گذشتگان (Warzecha and Lime, 2001: 59) در شکل گیری احساس تعلق به مکان تاثیرگذار می باشند. عوامل انسانی شامل خود فرد که شامل شخصیت فردی او، تربیت و شرایط مالی اش و غیره می شود. پیش زمینه قومی، ملی، فرهنگی، جغرافیایی و غیره فرد می باشد و نقش اجتماعی فرد چه در خانواده و چه در شغل و ... است (نصیری، ۱۳۹۴: ۴). حس تعلق به مکان رابطه ای معنادار بین احساس، شناخت و ادراک افراد با فضا است که می تواند باعث به وجود آمدن احساس ها و پیامدهای مثبت در عوامل انسانی، روانشناختی و فیزیولوژیکی شود (قنبران و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۷). عوامل محیطی که در بردارنده ی فعالیت ها و قابلیت های محیط برای ارائه فرصتی برای انجام دادن فعالیت ها است در کنار عوامل انسانی بر شکل گیری احساس تعلق مکانی تاثیرگذار است. این فعالیت ها ممکن است به صورت استفاده از امکانات باشد یا ارتباطات میان افراد و محیط یا با حضور فردی در محیط و غیره صورت گیرد. موقعیت مکانی نیز از عوامل تأثیرگذار بر محیط است که می توان آن را در همجواری های مکان، فاصله آن تا مبداهای فضایی دیگر، بافت کلی محیط و غیره دید. از منظر کلی می توان عوامل تشکیل دهنده حس تعلق مکانی را شامل عوامل ادراکی - شناختی، عوامل اجتماعی، عوامل محیطی - کالبدی دانست. که این بعد از تعلق، بر عواطف و احساسات انسانی نسبت به مکان و محیط اطراف او تأکید دارد و حس تعلق را ناشی از تعامل بین شخص و محرک های کالبدی، اجتماعی و فعالیت ها می داند. تعلق مکان احساسی به احساسات، اوضاع روانی و ذهنیاتی بازمی گردد که مردم درباره مکان های مشخص دارند (سواری و همکاران، ۱۳۹۹: ۳).

احساس تعلق مکانی و متغیرهای آن از دیدگاه علوم مختلفی نظیر معرفت شناسی، روانشناسی، هستی شناسی و تجربه گرایی قابل تبیین و استناد می باشد. از دیدگاه شولتز مکان فضایی است که احساس می شود، درک می شود و سپس به خاطره می پیوندد (ده بزرگی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۷۹). از دیدگاه معرفت شناسی مکان، فضایی است که طی یک جریان فرهنگی، فردی و گروهی معنادار می شود. در واقع افراد براساس تجارب، ارتباطات اجتماعی، احساسات و افکار خود در بستر کالبدی فضا به آن مفهوم مکان می بخشد (William, 2010: 3). از دیدگاه روان شناسی محیطی، موضوع اصلی درباره حس تعلق به مکان این است که انسان ها فعالیت شان را در مکانی خاص جای می دهند و خاص کردن یکی از مهم ترین فعالیت و تجربه انسانی است. اساس رفتار در یک مکان خاص در احساس فرد است، به این معنا که یک رفتار در یک مکان مناسب و در مکانی دیگر نامناسب است. از نظر کانتر مکان نمی تواند مستقل و جدایی از فرد باشد (ده بزرگی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۸۰). از نگاه روانشناختی، حس تعلق به مکان برآیند فرآیندی از تعاملات

اجتماعی می باشد که در محیط صورت می پذیرد. براساس این رویکرد محیط دارای اطلاعات و نشانه های مشترک اجتماعی است که انسان ها با درک و رمز گشایی آن ها با محیط خود به تعامل می رسند (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۱). در بعد نقش رویکردهای هستی شناختی در تعلق مکانی، مدل هرم نیازهای انسانی مازلو، توسط تعدادی از طراحان محیطی در توسعه مبانی نظری طراحی مورد توجه و اهمیت قرار گرفته است (جوان فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰: ۱). براساس نظریه سلسله مراتب پیشنهادی مازلو نیازهای انسانی از نیازهای اساسی تر مرتبط با ادامه حیات شروع شده و به نیازهای زیباشناختی و خودشکوفایی متصل می شود. ارتباط تنگاتنگ نیاز انسانی و فرهنگ، نشان می دهد که هر یک از نیازها باید از دریچه فرهنگ به آن نگاه شود (عظیمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸۴). در بررسی ابعاد و ماهیت حس تعلق در رویکرد تجربه گرایی، توجه به نیازهای انسانی نیز ضروری است. معماران برای طراحی ساختمان ها با توجه به تعاریفی که از معماری ارائه می نمایند در راستای تأمین نیازهای انسان گام برمی دارند و هدف آن ها، ایجاد محیط هایی است که نیازهای انسانی را برطرف نماید؛ از سویی دیگر رفتارها برای ارضای نیازها وارد عمل می شوند و از این رو شناخت نیازهای انسان برای طراحان محیطی از اهمیت ویژه ای برخوردار است، برای شکل گیری مبانی نظری معماری و چارچوب های طراحی، به مدلی از نیازهای انسان نیاز است تا پیچیدگی های رفتار آدمی را به گونه ای نظام مند تبیین نماید. در این راستا ضروری است که در ابتدا نیازهای جسمی و روانی انسان به نحوی صحیح شناخته شوند (جوان فروزنده، ۱۳۹۰: ۲۱). با هر نگرش یا پایه فکری، ابزارها و محرک های بسیاری می تواند در محیط با تغییر هر یک از عوامل ادراکی شناختی، اجتماعی، و محیطی کالبدی بر میزان جذابیت فضا برای ساکنین، آرامش و راحتی ساکنین از زندگی در فضا و میزان رضایت آن ها برای ادامه جریان زندگی در فضا تاثیرگذار باشد. به عبارتی دیگر، هر یک از عوامل موثر در شکل گیری و تغییر سطح احساس تعلق به مکان می تواند تحت الشعاع سیاست ها، برنامه ها و استراتژی های مختلف برنامه ریزی و تحولات فضایی اثرات متفاوتی به جای گذارد. اجرای طرح های توسعه و عمران روستایی از جمله اهرم هایی است که برای ارتقای کیفی محیط و افزایش حس تعلق مکانی و در نتیجه آن تداوم سکونت ساکنین در نواحی روستایی اجرا می شود (زنگنه، ۱۳۹۸: ۱).

در این بین طرح هادی روستا از جمله طرح های عمران روستایی است که می تواند نقش مهم و زیربنایی در توسعه همه جانبه مناطق روستایی داشته باشد. این طرح، با استفاده از توانایی ها و قابلیت های خود می تواند زمینه ساز بهبود تسهیلات عمومی و رفاهی از قبیل نوسازی مسکن روستایی، معابر جدیدالاحداث و حریم مسکونی، بهبود وضعیت زندگی روستاییان و مشارکت آنان باشد (برزو و همکاران، ۱۳۸۹: ۲) طی دهه های اخیر با وجود کاهش سهم جمعیت روستانشین در برابر شهرنشینان اما شکل گیری کارکردهای چندگانه اقتصادی - اجتماعی نواحی روستایی باعث اهمیت روزافزون این نواحی شده است. از این رو برای ساماندهی و تقویت فعالیت های مختلف اقتصادی و اجتماعی مبتنی بر عدالت محیطی و اجتماعی، توجه به نواحی روستایی در راستای توسعه پایدار ضرورتی اجتناب ناپذیر است (کدیور و شوهانی نژاد، ۱۳۹۴: ۸۹). طرح هادی ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آبی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای گوناگون از جمله مسکونی، تجاری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و نیازمندی های عمومی روستایی را برحسب مورد در قالب مصوبات طرح های ساماندهی فضا و سکونتگاه های روستایی یا طرح جامع ناحیه ای تعیین می نماید (غفاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱؛ سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، ۱۳۸۵: ۳). در واقع، طرح هادی را می توان، به عنوان اولین تلاش سازمان یافته و فراگیر ملی برای ساماندهی فضایی روستاهای کشور، مهم ترین وسیله مدیریت توسعه روستایی در نظر گرفت که نقش بنیادی و زیربنایی در توسعه یکپارچه نواحی

روستایی کشور دارد(رضایی و صفا، ۱۳۹۳: ۱۵۲، به نقل از محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۹). براساس آن چه که بیان شد طرح‌های هادی روستایی به عنوان تنها طرح عمرانی مرتبط با برنامه ریزی توسعه فیزیکی در سطوح روستایی کشور به حساب می‌آیند و نیز دارای اثرات مشهود مختلف اجتماعی، اقتصادی کالبدی و زیست محیطی در سکونتگاه‌های روستایی هستند(مطیعی لنگرودی و یاری، ۱۳۸۹: ۴۸). در دو دهه ی گذشته تلاش قابل توجهی برای توسعه و عمران روستایی در کشور صورت گرفته است تا به نوعی، شدت نابرابری ها بین نقاط شهری و روستایی کاهش یابد و حس تعلق به مکان را در بین روستاییان برقرار کند(سواری و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۱۴). بین تمامی طرح های توسعه فیزیکی، طرح های هادی روستایی ویژگی خاصی داشته و دارای اهمیت است. این طرح از محلی ترین و موردی ترین طرح هاست که مستقیماً با روستاها و اجتماع روستایی ارتباط دارد(عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۳). طرح هادی روستایی با هدف اصلی ارتقاء سطح کیفی ساختار کالبدی و فیزیکی مناطق روستایی و در نتیجه بهبود وضعیت اجتماعی روستاییان به ویژه افزایش حس تعلق به مکان و در نهایت دستیابی به توسعه روستاها در سطح کشور به اجرا در آمد(آسایش، ۱۳۸۳: ۴۸).

طرح هادی می تواند با اثرگذاری اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی بر افزایش حس تعلق مکانی روستاییان و ماندگار روستاییان در محل زندگی شان تاثیر و مزایای مطلوبی را به همراه داشته باشد. در زمینه اقتصادی طرح هادی با فراهم کردن اشتغال و درآمد در بین خانوارهای روستایی اثر مفیدی را برجای می گذارد. در زمینه اجتماعی، طرح هادی با افزایش مشارکت، ایجاد کردن امنیت، رعایت نکات ایمنی در طراحی معماری روستا اثر گذار است. در زمینه کالبدی نیز طرح هادی با فراهم کردن مصالح و سازه های مناسب در ساخت و طراحی مساکن می تواند مطلوب عمل کند. در زمینه زیست محیطی نیز طرح هادی با کاهش آلودگی های محیطی و دفع مناسب فاضلاب ها در محیط روستا می تواند در افزایش تعلق مکانی روستاییان نقش چشمگیری را داشته باشد. اثرات اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی - فیزیکی طرح هادی روستایی به طور مستقیم می تواند در افزایش حس تعلق به مکان تاثیر داشته باشد به گونه ای که ایجاد اشتغال از طریق طرح هادی و ارائه امکانات و خدمات اجتماعی و آموزشی، رفع مشکلات زیست محیطی، ایمنی مساکن و معابر روستایی می توانند باعث افزایش حس تعلق مکانی در بین روستاییان شوند(زارعی و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۰). از سوی دیگر بازساخت فضایی - کالبدی سکونتگاه های روستایی باعث افزایش کیفیت مساکن، افزایش زیرساخت ها، بهبود چشم اندازهای روستایی، کاهش فرسودگی بافت روستایی، توجه به شبکه معابر می شود که این عوامل در ماندگاری روستاییان اثر مثبتی را به همراه دارد(بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۹۶). اگر کیفیت زندگی انسان و حس تعلق به مکان از لحاظ کیفیت محیط، مسکن، آموزش، سلامت، بهزیستی فردی، مشارکت، تفریح و اوقات فراغت، اطلاعات و ارتباطات، کار، درآمد و ثروت پایین باشد، فقر ایجاد می شود.(حیدری، ۱۳۹۰: ۵۱). بر این اساس یکی از اساسی ترین عناصر ساختاری توسعه سکونتگاه های روستایی در راستای حمایت از فقیران روستایی و کاهش آسیب پذیری مناطق روستایی، توجه ویژه به ابعاد کالبدی فعالیت های اجتماعی، اقتصادی و محیطی انسان در مناطق یادشده است. بدین معنا عناصر کالبدی سکونتگاه های روستایی شامل مسکن، محیط امن، خدمات عمومی، خدمات زیربنایی و کاربری اراضی می شود. این عناصر حمایت مادی و بهبود کیفیت زندگی انسان روستایی را مدنظر قرار می دهند و باعث افزایش احساس تعلق به مکان می شود(پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۴).

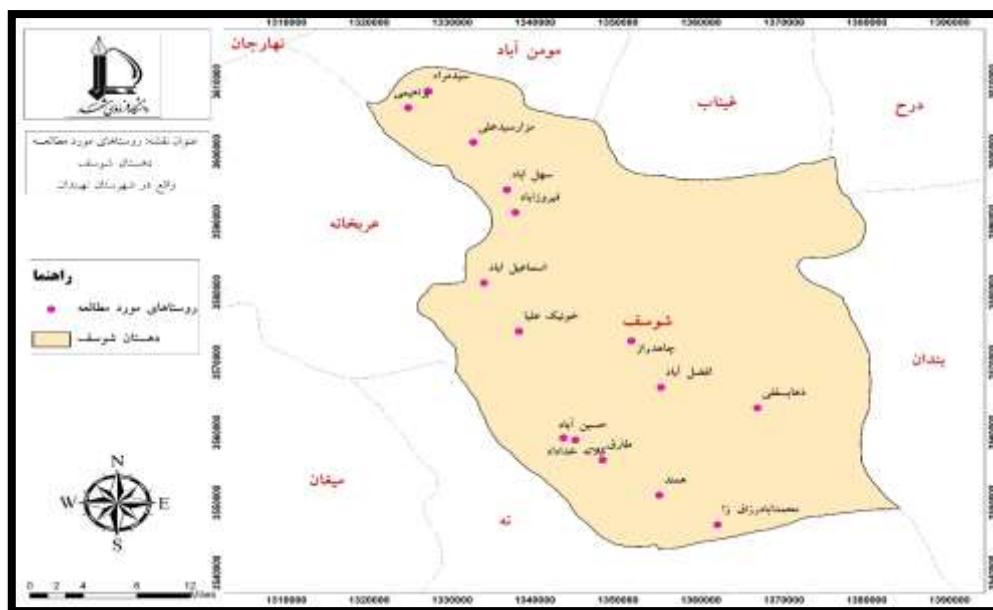
روش شناسی و منطقه مورد مطالعه

پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی- تحلیلی و به لحاظ اجرا از نوع پیمایشی و به لحاظ روش جم آوری داده ها از نوع میدانی می باشد. در آغاز، مطالعات سازمان یافته ای به منظور تهیه پایه ها و مبانی نظری به صورت کتابخانه ای انجام گرفته است و شاخص ها و متغیرهای تحقیق براساس مطالعات پیشین در این حوزه استخراج و مبنای طراحی پرسشنامه محقق ساخته قرار گرفت. در مرحله مطالعه میدانی با استفاده از پرسشنامه به جمع آوری داده های مورد نیاز پرداخته شده است. دهستان شوسف یکی از دهستان های بخش شوسف شهرستان نهبندان استان خراسان جنوبی می باشد. این دهستان دارای ۵۶ روستا دارای سکنه می باشد که از این تعداد ۱۵ روستای آن دارای طرح هادی است. بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت این ۱۵ روستا در دهستان شوسف برابر با ۳۴۸۴ نفر و ۹۹۹ خانوار بوده است. جامعه آماری در این پژوهش تمامی روستاهایی می باشند که طرح هادی در آن ها اجرا شده است. براساس فرمول کوکران با خطای ۰,۰۶، تعداد ۲۱۲ خانوار از جمعیت روستاهای مورد مطالعه به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

جدول ۲: روستاهای مورد مطالعه در دهستان شوسف

نام آبادی	سال شروع اجرای طرح هادی	جمعیت	خانوار	حجم نمونه
ابراهیمی	۹۵	۱۷۳	۵۱	۱۴
اسماعیل آباد	۹۰	۲۶۳	۷۴	۱۵
افضل آباد	۹۲	۱۷۲	۵۰	۱۴
چاهدراز	۸۷	۲۵۴	۷۸	۱۵
حسین آباد	۸۸	۳۳۱	۶۹	۱۵
خونیک علیا	۹۲	۲۰۲	۶۶	۱۲
زهاب سفلی	۹۳	۳۷۴	۹۱	۱۶
سهل آباد	۸۱	۱۸۷	۵۴	۱۴
سیدمراد	۹۶	۱۲۲	۴۰	۱۲
طارق	۸۴	۲۱۱	۹۰	۱۶
فیروزآباد	۹۷	۱۰۵	۳۱	۱۲
کلاته خداداد	۹۲	۱۴۱	۵۱	۱۳
محمدآبادرزاق زاده	۹۱	۱۲۴	۴۲	۱۲
مزارسیدعلی	۸۷	۷۴۵	۱۸۰	۲۰
همند	۹۱	۸۰	۳۲	۱۲
جمع	*	۳۴۸۴	۹۹۹	۲۱۲

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۴۰۱.

شکل ۱: نقشه روستاهای منطقه مورد مطالعه در دهستان شوسف

روایی سوالات پرسشنامه از طریق متخصصان و اساتید دانشگاهی و همچنین با استناد به مطالعات پیشین تایید شد و برای سنجش پایایی متغیرها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید که میزان آن برابر با ۰,۷۸ که نشان از پایا و قابل اعتماد بودن سوالات تحقیق است. شاخص ها و متغیرهای تحقیق در قالب جداول زیر ارائه شده است (جدول ۳). همانطور که در جدول ۳ آورده شده، متغیرها و شاخص هایی که طرح هادی بر آن ها به طور مستقیم تاثیر گذار است مورد استخراج قرار گرفته و در طرح پرسشنامه و مطالعات میدانی در بین روستاهای مورد مطالعه به کار رفته است.

جدول ۳: شاخص های اثرات اجرای طرح هادی در ابعاد مختلف

مولفه ها	شاخص ها	علامت اختصاری در معادلات ساختاری smart pls	منبع
اقتصادی	تنوع فرصت های شغلی در روستا	E1	Hang et al, 2010
	افزایش مشاغل غیر کشاورزی	E2	عناپستانی و همکاران، ۱۳۹۰.
	تلاش برای بهبود وضعیت معیشت روستاییان	E3	عناپستانی و همکاران، ۱۳۹۰.
	افزایش سرمایه گذاری بخش خصوصی در نواحی روستایی	E4	امید نژاد، ۱۳۹۳.
	حمایت مالی دولت از روستاییان	E5	امید نژاد، ۱۳۹۳.
	افزایش درآمد روستاییان	E6	نسیمی، ۱۳۹۶.
	کاهش نابرابری اقتصادی در بین روستاییان	E7	نسیمی، ۱۳۹۶.
	افزایش قیمت مسکن	E8	نسیمی، ۱۳۹۶.
	افزایش مالکیت روستاییان با ساخت مساکن جدید	E9	ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴
	کاهش فقر	E10	امید نژاد، ۱۳۹۳.
	رونق کسب و کارهای خانگی (صنایع دستی و...)	E11	ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴
	افزایش توجه به مبلمان روستایی	J1	ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴
	افزایش اعتماد روستاییان به غیر بومی ها	J2	Ramniceanu and Ackrill, 2007

Hang et al, 2010	J3	احساس رضایتمندی از زندگی	اجتماعی - فرهنگی
ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴	J4	افزایش روابط اجتماعی	
Gizler, 2013	J5	افزایش مشارکت روستاییان	
سجاسی قیداری، ۱۳۹۵	J6	افزایش همفکری زنان در امور روستا	
سجاسی قیداری، ۱۳۹۵	J7	بهبود و شرایط و امکانات ورزشی به جوانان	
Gizler, 2013	J8	بهبود شاخص های دسترسی به خدمات بهداشتی	
نسیمی، ۱۳۹۶	J9	رضایت از فضای زندگی	
نسیمی، ۱۳۹۶	J10	کاهش تنش های محلی	
ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴	J11	کاهش مهاجرت	
Gizler, 2013	J12	کاهش جرم و جنایت در روستاها	
ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴	J13	افزایش حضور گردشگران در روستا	
امید نژاد، ۱۳۹۳	J14	افزایش آگاهی مردم از مسائل و تحولات روستا	
امید نژاد، ۱۳۹۳	J15	بهبود شاخصهای برخورداری از خدمات آموزشی	
Ramniceanu and Ackrill, 2007	Z1	بهبود در دفع زباله های روستا	زیست محیطی
Ramniceanu and Ackrill, 2007	Z2	توجه به فضای سبز روستا	
Hang et al, 2010	Z3	توجه به دفع بهداشتی فاضلاب در مساکن	
ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴	Z4	توجه به چشم انداز های روستایی	
عنابستانی و جوانشیری، ۱۳۹۳	Z5	مکانیابی صحیح دفع زباله ها	
عنابستانی و جوانشیری، ۱۳۹۳	Z6	وجود جایگاه دفع زباله	
عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۰	Z1	بهبود شاخصهای بهداشت محیط روستا	کالبدی - فیزیکی
عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۰	K1	توسعه زیرساختهای بهداشتی - آموزشی	
عنابستانی و جوانشیری، ۱۳۹۳	K2	بهبود شرایط تردد در معابر و میادین روستا	
Hang et al, 2010	K3	تسهیل رفت و آمد	
Hang et al, 2010	K4	بالا بردن کیفیت راه های بین روستایی	
ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴	K5	کانال کشی مناسب برای عبور آب	
ربیعی فر و حضرتی، ۱۳۹۴	K6	توجه به معماری سنتی مساکن	
سجاسی قیداری، ۱۳۹۵	K7	توجه به بافت فرسوده مساکن روستایی	
میکائیل، ۱۳۹۱	K8	توجه به بهبود آبرسانی به روستاییان	
میکائیل، ۱۳۹۱	K9	بالا بردن کیفیت معابر	
Ramniceanu and Ackrill, 2007	K10	استفاده از مصالح مقاوم	
عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۰	K11	جلوگیری از تغییر بی رویه کاربری اراضی روستایی	

متغیرها و شاخص های جدول ۴ نیز بیانگر شاخص های حس تعلق به مکان در روستاهای مورد مطالعه می باشد که این شاخص ها از مقالات و مطالعات علمی دیگر نویسندگان مورد استخراج قرار گرفته است.

جدول ۴: ابعاد و شاخص های حس تعلق به مکان

ابعاد	شاخص ها	منبع هر شاخص
تعلق اخلاقی و احساسی	احساس راحتی و سرزندگی در مکان	توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴. سرمست و متوسلی، ۱۳۸۹
	رضایتمندی از مکان	توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴.
	لذت بردن از زندگی در مکان	Porshansky, 1978.
	رجحان مکانی	فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰؛ توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴.

	دلبستگی به مکان	فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰؛ توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴.
	تعهد به مکان	فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰؛
	احساس افتخار کردن به محیط زندگی	توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴.
	عدم تمایل به ترک مکان	توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴.
	تمایل به فداکاری برای مکان	سرمرست و متوسلی، ۱۳۸۹
تعلق کارکردی	پیشرفت در محل زندگی	Porshansky, 1978.
	داشتن احساس امنیت در مکان	فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰؛
	رضایت از اغنای نیازهای زیستی در مکان	Porshansky, 1978.
	تنوع ساعات استفاده از فضا	سرمرست و متوسلی، ۱۳۸۹
	میزان حضور در عرصه های عمومی (در شب و روز)	سرمرست و متوسلی، ۱۳۸۹
تعلق هویتی	مناسب و سازگار بودن محل زندگی با سبک زندگی	بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷.
	مناسب و سازگار بودن محل زندگی با فرهنگ من	بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷.
	داشتن خاطرات در مکان	بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷.
	میزان تعامل اجتماعی با ساکنین	بذرافشان و همکاران، ۱۳۹۷.
	هویت و اعتبار مکانی	فروزنده و مطلبی، ۱۳۹۰.

نتایج و یافته ها

براساس یافته های توصیفی پژوهش، ۳۲,۵ درصد پاسخگویان زن و ۶۷,۵ درصد نیز مرد می باشند که از این تعداد ۴۵,۸ درصد پاسخگویان در رده سنی ۴۰ تا ۵۰ سال هستند و کم ترین مقدار فراوانی را گروه سنی ۵۰ تا ۶۰ سال با مقدار ۴,۲ درصد داشته اند. بیش ترین مقدار درآمد پاسخگویان بین ۲ میلیون تا ۵ میلیون بوده که بیش ترین فراوانی را داشته و از طرفی کم ترین میزان فراوانی در گروه درآمدی کمتر از ۱ میلیون تومان بوده است که کم ترین پاسخگو این درآمد را داشته است. از طرفی ۱۲,۷ درصد پاسخگویان از میزان درآمدشان رضایت داشته اند و ۸۷,۳ درصد آن ها از میزان درآمد خود ناراضی بوده اند. ۲۷,۴ درصد پاسخگویان تحصیلات ابتدایی را دارند که بیش ترین مقدار فراوانی را به خود اختصاص داده اند و از طرفی کم ترین مقدار را تحصیلات حوزوی با مقدار ۰,۹ درصد داشته است. ۳۰,۲ درصد پاسخگویان به شغل خانه داری مشغول هستند که بیش ترین فراوانی را در بین پاسخگویان داشته است و از طرفی کم ترین میزان را شغل صنعت با مقدار ۶,۱ درصد به خود اختصاص داده است. ۹۶,۲ درصد آنها از زمان تولد به بعد را در روستای مورد مطالعه ساکن بوده اند و ۰,۵ درصد شان سابقه ۳۰ ساله را دارند. ۵۳,۸ درصد پاسخگویان در محیط روستا وابستگی زیادی را دارند و ۲۴,۱ درصدشان کم ترین میزان وابستگی را دارند.

در ادامه برای تحلیل داده های جمع آوری شده، ابتدا به سنجش وضعیت توزیع داده ها نسبت به توزیع نرمال اقدام شد. در این راستا از آزمون چولگی و کشیدگی استفاده شد. نتایج نشان می دهد که تمامی داده ها نرمال می باشند به همین دلیل از آزمون های پارامتریک برای تجزیه و تحلیل داده های استفاده می شود (جدول ۵).

جدول ۵: نحوه توزیع داده ها

نتیجه آزمون	کشیدگی		چولگی		متغیرها
	خطا	ضریب	خطا	ضریب	
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۱,۱۳۱-	۰,۱۷۰	۰,۰۵۲-	اقتصادی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۰,۵۲۰-	۰,۱۷۰	۰,۴۲۷-	اجتماعی - فرهنگی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۱,۳۳۲-	۰,۱۷۰	۰,۰۸۷	زیست محیطی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۱,۲۳۱-	۰,۱۷۰	۰,۲۲۲-	کالبدی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۱,۲۰۰-	۰,۱۷۰	۰,۱۲۸	اثرات طرح هادی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۰,۴۰۴-	۰,۱۷۰	۰,۳۱۴-	تعلق اخلاقی و احساسی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۱,۱۵۹-	۰,۱۷۰	۰,۱۸۱-	تعلق کارکردی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۰,۸۱۶-	۰,۱۷۰	۰,۰۱۶	تعلق هویتی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۰,۹۹۴	۰,۱۷۰	۰,۶۰۹	احساس تعلق به مکان
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۱,۰۰۱-	۰,۱۷۰	۰,۴۲۲-	ادراکی و شناختی یا تصویر و برداشت ذهنی
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۰,۸۱۳	۰,۱۷۰	۰,۸۱۴-	محیطی-کالبدی یا خصوصیات مکان
تایید نرمال بودن	۰,۳۳۸	۰,۶۰۶-	۰,۱۷۰	۰,۴۸۴-	اجتماعی - فعالیت ها

بررسی میانگین ابعاد اثرات اجرای طرح هادی و احساس تعلق مکانی

در ادامه با توجه به نرمال بودن داده ها برای مقایسه میانگین ابعاد مختلف اثرات اجرای طرح هادی در منطقه مورد مطالعه از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است. میانگین محاسبه شده متغیر اثرات اجرای طرح هادی و ابعاد آن با میانگین فرضی (۳) سنجش شده و مشخص می گردد که میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان در متغیر اثرات اجرای طرح هادی و ابعاد آن از ۳ بزرگتر و در حد متوسط به بالا است. یافته های تحقیق نشان می دهد که مقدار سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ در تمامی ابعاد اثرات اجرای طرح هادی وجود دارد که نشان دهنده ی تاثیر گذاری تمام ابعاد اثرات اجرای طرح هادی بر روستا می باشد. از طرفی بعد اجتماعی - فرهنگی با میانگین ۳,۲۹ بیش ترین اثر را در بین ابعاد اثرات اجرای طرح هادی به همراه داشته است و کم ترین اثر را بعد کالبدی با میانگین ۳,۲۱ به خود اختصاص داده است. با توجه به اینکه ماهیت و یکی از مهمترین اهداف اجرای طرح های هادی بهبود بافت فیزیکی و کالبدی روستاها می باشد، بالا بودن هزینه های این بخش و همچنین کلیشه ای عمل کردن در خصوص این بعد توسط مجریان سبب شده است که اثرات اجرای این طرح در این بعد در روستاهای مورد مطالعه از دیدگاه روستاییان پایین ارزیابی شود.

جدول ۶: نتایج آزمون t تک نمونه ای مربوط به بررسی اثرات اجرای طرح هادی

متغیرها	میانگین	مقدار t	مقدار df	سطح معناداری	خطای استاندارد میانگین	حد بالا	حد پایین
اقتصادی	۳,۲۸۳	۷,۷۳۰	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۲۸۳	۰,۲۱۱	۰,۳۵۵
اجتماعی - فرهنگی	۳,۲۹۴	۸,۴۰۱	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۲۹۴	۰,۲۲۵	۰,۳۶۲
زیست محیطی	۳,۲۲۷	۵,۳۹۸	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۲۲۷	۰,۱۴۴	۰,۳۱۰
کالبدی	۳,۲۱۰	۴,۷۰۷	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۲۱۰	۰,۱۲۲	۰,۲۹۸
متغیر اثرات اجرای طرح هادی	۳,۲۵۶	۷,۲۶۳	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۲۵۶	۰,۱۸۷	۰,۳۲۶

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

در ادامه برای بررسی احساس تعلق به مکان در بین روستاییان منطقه مورد مطالعه با توجه به نرمال بودن داده ها از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده که نتایج حاصل در جدول ۷ آورده شده است. میانگین محاسبه شده متغیر احساس تعلق به مکان و شاخص های آن با میانگین فرضی (۳) سنجش شده و مشخص می گردد که میانگین واقعی نظر کل پاسخگویان در متغیر احساس تعلق به مکان و شاخص های آن از ۳ بزرگتر و در حد متوسط به بالا است. نتایج یافته ها نشان می دهد که مقدار سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ در تمامی ابعاد وجود دارد که بیانگر وجود حس تعلق به مکان در روستاییان در سه بعد بوده است و در بین این ابعاد، بعد تعلق هویتی دارای میانگین بیشتری می باشد. براساس یافته های تحقیق بیش ترین اثر احساس تعلق به مکان در بعد تعلق هویتی با مقدار میانگین ۳,۸۹ بوده است. و کم ترین اثر در بعد تعلق کارکردی با مقدار میانگین ۳,۵۸ می باشد.

جدول ۷: نتایج آزمون t تک نمونه ای مربوط به حس تعلق به مکان

متغیرها	میانگین	مقدار t	مقدار df	سطح معناداری	خطای استاندارد میانگین	حد بالا	حد پایین
تعلق اخلاقی و احساسی	۳,۸۵۱	۴۲,۷۵۱	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۸۵۱	۰,۸۱۲	۰,۸۹۰
تعلق کارکردی	۳,۵۸۷	۲۰,۴۷۶	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۵۸۷	۰,۵۳۱	۰,۶۴۴
تعلق هویتی	۳,۸۹۱	۳۴,۹۰۹	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۸۹۱	۰,۸۴۱	۰,۹۴۲
متغیر احساس تعلق مکانی	۳,۷۸۰	۳۹,۶۴۵	۲۰۴	۰,۰۰۰	۰,۷۸۰	۰,۷۴۲	۰,۸۱۹

بررسی رابطه بین اثرات اجرای طرح هادی و احساس تعلق مکانی

برای بررسی رابطه بین متغیرهای اثرات طرح هادی و متغیر احساس تعلق به مکان از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. طبق نتایج به دست آمده مقدار سطح معناداری در بین تمامی متغیرهای اثرات طرح هادی کمتر از ۰,۰۵ بوده که نشان دهنده ی رابطه ی بین اجرای طرح هادی و احساس تعلق به مکان بوده است. براساس نتایج جدول ۸، متغیر اقتصادی و اجتماعی و زیست محیطی با مقدار پیرسون بیشتر از ۰,۷ رابطه ی قوی تری را بر احساس تعلق به مکان داشته اند. متغیر کالبدی نیز با مقدار پیرسون ۰,۵۱ رابطه ی به با شدت متوسط را با احساس تعلق به مکان داشته اند.

جدول ۸: همبستگی بین متغیر اثرات طرح هادی با احساس تعلق به مکان

متغیرها		اقتصادی	اجتماعی - فرهنگی	زیست محیطی	کالبدی
احساس تعلق به مکان	مقدار پیرسون	۰,۷۳۹	۰,۷۱۴	۰,۷۱۴	۰,۵۱۴
	سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱

طبق نتایج به دست آمده از آزمون همبستگی پیرسون در بین کل متغیرهای اثرات اجرای طرح هادی با احساس تعلق به مکان، می توان بیان کرد که براساس سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ رابطه ی معناداری بین این دو متغیر وجود دارد و متغیرهای اثرات اجرای طرح هادی توانسته اند به طور مستقیم و با شدتی قوی با احساس تعلق به مکان رابطه داشته باشند.

جدول ۹: رابطه بین اثرات اجرای طرح هادی با احساس تعلق به مکان

متغیرها	احساس تعلق به مکان	اثرات طرح هادی
مقدار همبستگی پیرسون	۰,۷۶۷	
مقدار سطح معناداری	۰,۰۰۰	

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱

تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر احساس تعلق مکانی

با توجه به اهداف مطالعه، در این قسمت برای بررسی و تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر احساس تعلق به مکان از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. به گونه ای که ابعاد مختلف اثرات اجرای طرح هادی متغیر مستقل و احساس تعلق مکانی به عنوان متغیر وابسته وارد مدل رگرسیون شده اند. همانطور که نتایج جدول ۱۰ نشان می دهد متغیر مستقل یعنی اثرات اجرای طرح هادی توانسته است با مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰,۵۹، نقش قابل توجهی در احساس تعلق مکانی ساکنین ایفا نماید و نتایج حاکی از توانایی بالای متغیر مستقل یعنی اجرای طرح هادی در تبیین واریانس متغیر وابسته یعنی احساس تعلق مکانی می باشد. مابقی این تغییرات (۴۱ درصد) که به مجذور کمیت خطا معروف است؛ تحت تأثیر متغیرهای خارج از مدل می باشند. همچنین مقدار دوربین واتسون برابر با ۰,۲۴ است که حاکی از مستقل بودن باقیمانده ها از هم است.

جدول ۱۰: ضریب همبستگی در بین متغیرها

مدل رگرسیون	ضریب همبستگی	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین اصلاح شده	دوربین واتسون
	۰,۷۷۸	۰,۶۰۵	۰,۵۹۷	۰,۲۴

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

همان‌گونه که در جدول ۱۱ مشخص است مقدار رگرسیون برای این مدل برابر است با ۱۷,۵۹ و مقدار باقی‌مانده برابر است با ۱۱,۴۹ و چون مقدار مجذورات باقی‌مانده کوچکتر از مجموع مجذورات رگرسیون است، نشان دهنده‌ی، قدرت تبیین بالای مدل در توضیح تغییرات متغیر وابسته است. در این مدل مقدار F برابر است با ۷۶,۵۰ و میزان معناداری آن هم برابر با ۰,۰۰۰ است که کوچک‌تر از ۰,۰۵ و معنادار است به این معنی که ابعاد متغیر مستقل قادر است به خوبی تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد؛ بنابراین فرضیه صفر آزمون مبنی بر عدم معنی داری مدل رگرسیون با اطمینان ۹۹٪ رد می‌شود و معنی داری مدل تأیید می‌شود.

جدول ۱۱: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای بررسی اثرات طرح هادی بر احساس تعلق به مکان

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
رگرسیون	۱۷,۵۹۰	۴,۰۰۰	۴,۳۹۷	۷۶,۵۰۹	۰,۰۰۰
باقیمانده	۱۱,۴۹۵	۲۰۰,۰۰۰	۰,۰۵۷		
جمع	۲۹,۰۸۵	۲۰۴,۰۰۰			

براساس نتایج به دست آمده در جدول ۱۲ می‌توان بیان کرد که براساس سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ ابعاد طرح هادی بر احساس تعلق به مکان تاثیر گذاشته‌اند. طرح هادی با اجرای خدمات اقتصادی، اجتماعی – فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی در بین روستاهای مورد مطالعه توانسته اثرات مثبت بسیاری به همراه داشته باشد این در حالی است که بیشترین اثر این طرح در بعد کالبدی بوده که باعث شده که احساس تعلق به مکان را در بین روستاییان تقویت کند. طبق مقدار $Beta$ نیز می‌توان گفت که بعد کالبدی از مقدار ۰,۳۱۹ برخوردار است که بیشتر مقدار بتا را به خود اختصاص داده که نشان از تاثیرگذاری بیشتر نسبت به دیگر ابعاد بر احساس تعلق به مکان است. در مرتبه بعد نیز بعد زیست محیطی با مقداری بتای ۰,۲۲۵ قرار گرفته است.

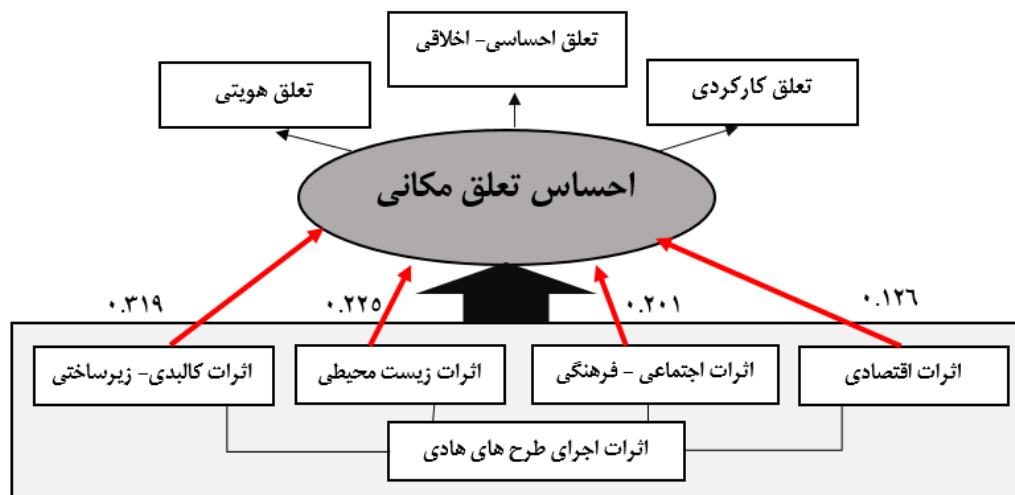
جدول ۱۲: نتایج مربوط به ضرایب رگرسیون

متغیرها	ضریب رگرسیون B	ضرایب رگرسیونی استاندارد نشده		آمار t	سطح معناداری
		انحراف استاندارد	مقدار $Beta$		
مقدار ثابت	۱,۶۶۶	۰,۱۱۹		۱۳,۹۷۱	۰,۰۰۰
اقتصادی	۰,۰۷۵	۰,۰۳۴	۰,۱۲۶	۲,۲۰۴	۰,۰۲۹
اجتماعی – فرهنگی	۰,۱۲۶	۰,۰۵۶	۰,۲۰۱	۲,۲۴۸	۰,۰۲۶
زیست محیطی	۰,۱۷۰	۰,۰۶۷	۰,۲۲۵	۲,۵۴۱	۰,۰۱۲
کالبدی	۰,۲۳۰	۰,۰۷۵	۰,۳۱۹	۳,۰۷۷	۰,۰۰۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

تحلیل نتایج آزمون رگرسیون برای تبیین تاثیرگذاری اجرای طرح هادی بر بیانگر این است که اجرای طرح‌های هادی علی‌رغم چالشها و مشکلات پیش‌رو دارای تاثیرگذاری قابل توجهی در ابعاد مختلف می‌باشد. ابعاد این اثرگذاری با تامین نیازها (بر پایه رویکرد هستی‌شناسی)، بهبود ابعاد رفتاری و عملکردی انسانها در تعامل با فضای زیست (دیدگاه روانشناختی)، ارضای ابعاد نهفته معرفت‌شناختی و همچنین توسعه زمینه‌های تجربی زیست افراد در فضا (دیدگاه معرفت‌شناختی و تجربه‌گرایی) می‌تواند زمینه تقویت احساس تعلق مکانی روستاییان به فضای زیستی خود را فراهم

آورد. بهبود چالشها و ارزیابی عمیق نیازها می تواند درصد این تاثیرگذاری و قدرت تبیین را تقویت نماید. نحوه تبیین کنندگی متغیر مستقل یعنی اثرات اجرای طرح هادی بر متغیر وابسته را براساس مدل رگرسیونی می توان به صورت زیر ترسیم نمود.

شکل ۲: تبیین شماتیک اثرات اجرای طرح هادی بر احساس تعلق مکانی

راست آزمایی نتایج تاثیرگذاری طرح هادی بر احساس تعلق مکانی از طریق معادلات ساختاری

برای راست آزمایی نتایج رگرسیون در خصوص سنجش تاثیر اجرای طرح هادی بر احساس تعلق مکانی از معادلات ساختاری استفاده شد. طبق مدل PLS روایی و پایایی در بین متغیرهای اثرات طرح هادی روستایی بر احساس تعلق به مکان انجام شد. براساس نتایج بدست آمده، روایی و پایایی در بین تمامی متغیرها بالا می باشد که نشان دهنده ی این است که تمامی متغیرهای اثرات اجرای طرح هادی توانسته اند به طور زیادی بر احساس تعلق به مکان تاثیر بگذارند. از طرفی می توان بیان کرد که مقدار آلفای کرنباخ در کلیه متغیرها بیشتر از ۰,۷۰ می باشد که نشان از پایایی و روایی قابل قبول در بین متغیرها است.

جدول ۱۳: ابعاد روایی و پایایی اثرات طرح هادی بر احساس تعلق به مکان

متغیرها	اقتصادی	اجتماعی	زیست محیطی	کالبدی	AVE	پایایی مرکب	آلفای کرنباخ
اقتصادی	۰,۶۵۲				۰,۶۳۳۹۲۲	۰,۷۱۵	۰,۷۲۷
اجتماعی	۰,۷۱۸	۰,۹۴۴			۰,۸۷۳۲۸۹	۰,۸۸۷	۰,۷۰۳
زیست محیطی	۰,۶۲۶	۰,۶۲۸	۰,۷۳۸		۰,۷۲۴۰۵۹	۰,۷	۰,۸۵۸
کالبدی	۰,۶۶۹	۰,۶۲۹	۰,۵۰۲	۰,۷۴۸	۰,۵۴۴۳۴۱	۰,۹۸۹	۰,۷۳۶

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

به منظور سنجش مدل و برازندگی آن از شاخص های ضریب تعیین و معیار Q^2 استفاده شده است. ضریب تعیین بین صفر و یک در نوسان است و به این صورت توجیه می شود که اگر برابر صفر باشد یعنی خط رگرسیون هرگز نتوانسته است تغییرات متغیر تابع را به تغییرات متغیر مستقل نسبت دهد اگر ضریب تعیین برابر یک باشد، یعنی

خط رگرسیون دقیقاً توانسته است تغییرات متغیر وابسته را به تغییرات متغیر مستقل نسبت دهد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان ملاک برای مقادیر ضریب تعیین می باشد که به ترتیب نشان از ضریب تعیین ضعیف، متوسط و قوی می باشد. همچنین در صورتی که مقدار Q^2 در مورد یک سازه درونزا (متغیر وابسته) سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید به ترتیب نشان از قدرت پیشبینی ضعیف، متوسط و قوی سازه یا سازه های برونزای مربوط به آن می باشد. در جدول زیر ضریب تعیین و معیار Q^2 مدل گزارش شده است.

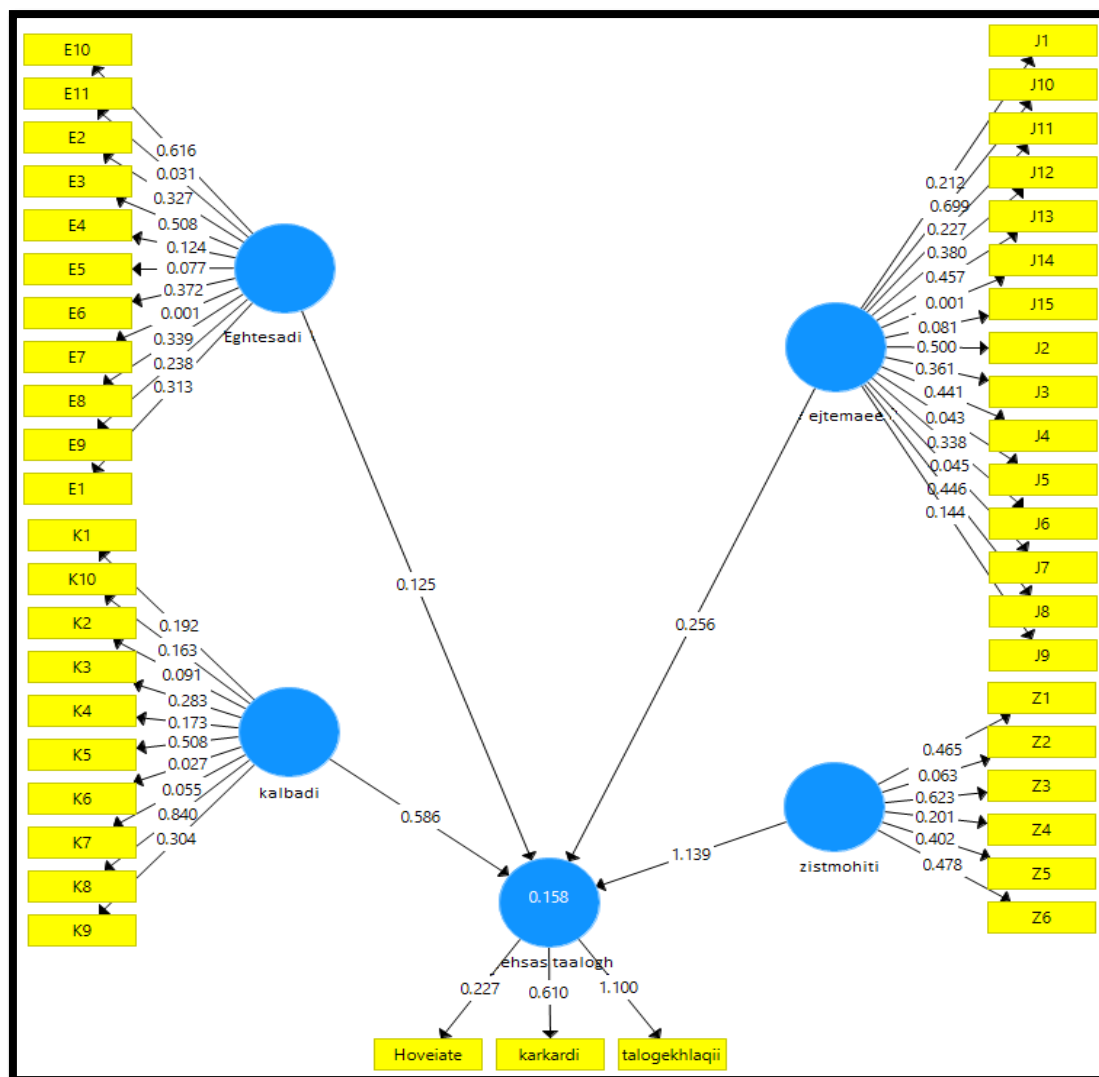
جدول ۱۴: بعد پردازش اثرات طرح هادی بر احساس تعلق به مکان

متغیرها	ضریب تعیین	معیار Q^2
احساس تعلق	۰,۵۷۶	۰,۴۱۳

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱.

شکل ۳، مدل تحلیل عاملی اثرات طرح هادی با احساس تعلق به مکان در حالت معناداری ضرایب (t -value) نشان می دهد. این مدل در واقع تمامی معادلات اندازه گیری (بارهای عاملی) مرتبه اول و دوم را با استفاده از آماره t آزمون می کند. بر طبق این مدل، بار عاملی در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار می باشد اگر مقدار آماره t بزرگتر از ۱/۹۶ یا کوچکتر از -۱/۹۶ باشند.

براساس نتایج بدست آمده تاثیرگذاری تمامی ابعاد اثرات اجرای طرح هادی نظیر مدل رگرسیون برازش شد ولی رتبه جایگاه دو متغیر اول و دوم در این مقایسه با یکدیگر جابجا شد. به گونه ای که در مدل رگرسیونی بعد کالبدی و سپس زیست محیطی در رتبه اول و دوم اثرگذاری بر احساس تعلق مکانی قرار دارند. ولی در معادلات ساختاری رتبه اول به بعد زیست محیطی و رتبه دوم به بعد کالبدی تعلق دارد (شکل ۳).

شکل ۳: مدل اثرات طرح هادی بر حس تعلق به مکان در حالت تخمین ضرایب استاندارد

رتبه بندی روستاهای مورد مطالعه در اثرات اجرای طرح هادی

در جهت رتبه بندی روستاهای مورد مطالعه در اثرات اجرای طرح هادی از طریق مدل MABAC استفاده شده است. روش ماباک^۷ (MABAC) تخمین مقایسه سطوح مبتنی بر بردار چندشاخصه می باشد. برای انجام مدل ماباک مراحل زیر طی می شود. مرحله اول: تشکیل ماتریس تصمیم: در این مرحله میانگین اثرات اجرای طرح هادی در جدول ۱۵ در قالب چهار شاخص (اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی) ارائه شده است.

جدول ۱۵: میانگین اثرات گذاری اجرای طرح هادی به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

ماتریس تصمیم	اقتصادی	اجتماعی - فرهنگی	زیست محیطی	کالبدی
ابراهیمی	۳,۰۶	۳,۱۲	۲,۹۰	۲,۹۴
اسماعیل آباد	۳,۸۶	۳,۷۷	۳,۸۲	۳,۷۵
افضل آباد	۳,۰۳	۳,۱۰	۲,۸۳	۲,۹۳

^۷ Multi-Attributive Border Approximation area Comparison

چاهدراز	۳,۲۱	۳,۱۸	۳,۲۱	۳,۱۸
حسین آباد	۳,۲۸	۳,۲۳	۳,۲۲	۳,۲۷
خونیک علیا	۳,۵۵	۳,۴۹	۳,۴۹	۳,۶۸
زهاب سفلی	۳,۱۰	۳,۲۱	۳,۰۸	۳,۰۳
سهل آباد	۳,۰۸	۳,۱۲	۲,۹۰	۲,۹۴
سیدمراد	۳,۸۷	۳,۷۷	۳,۹۵	۳,۷۴
طارق	۳,۲۴	۳,۲۲	۳,۱۳	۲,۹۸
فیروزآباد	۳,۰۱	۳,۰۸	۳,۰۳	۳,۰۵
کلاته خداداد	۳,۶۴	۳,۵۵	۳,۶۳	۳,۵۲
محمدآباد رزاق زاده	۳,۴۸	۳,۴۲	۳,۳۳	۳,۴۰
مزارسیدعلی	۳,۰۷	۳,۱۹	۳,۱۲	۳,۰۹
همند	۳,۰۲	۳,۱۵	۲,۹۶	۲,۸۷

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱

مرحله دوم: نرمال سازی ماتریس تصمیم؛ مرحله سوم: تشکیل ماتریس تصمیم موزون؛ در این مرحله در جدول ۱۶ می توان وزن اثرات اجرای طرح هادی به تفکیک ابعاد که با استفاده از مدل آنتروپی شانون به دست آمده است را مشاهده نمود. با توجه به آنچه که در جدول مذکور می توان مشاهده نمود بیش ترین وزن متعلق به اثر زیست محیطی با وزن ۰,۳۲ و کم ترین آن متعلق به اثر اجتماعی - فرهنگی با وزن ۰,۱۵ می باشد.

جدول ۱۶: وزن اثرات گذاری اجرای طرح هادی

شاخص	اقتصادی	اجتماعی - فرهنگی	زیست محیطی	کالبدی
Wi	۰,۲۵	۰,۱۵	۰,۳۲	۰,۲۸

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۰

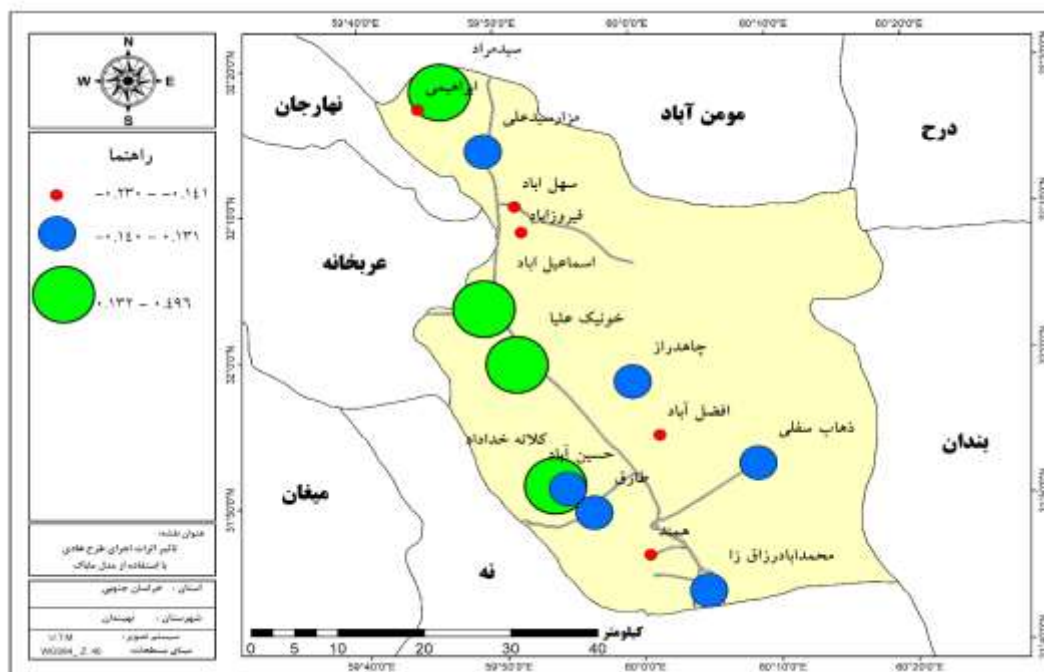
مرحله چهارم: تعیین مرز ناحیه شباهت ماتریس؛ مرحله پنجم: محاسبه فاصله گزینه ها تا مرز ناحیه شباهت؛ مرحله ششم: انتخاب گزینه بهینه و رتبه بندی گزینه ها. در مرحله ششم گزینه بهینه انتخاب می گردد و با استفاده از نتایج به دست آمده گزینه ها رتبه بندی می شوند. لذا با توجه به آنچه که در جدول ۱۷ قابل مشاهده می باشد، بالاترین رتبه در زمینه اثرگذاری اجرای طرح هادی متعلق به روستای سیدمراد است که می تواند ناشی از نقش طرح هادی در ایجاد کتابخانه، بهبود سطح زیست محیطی روستا و اقداماتی نظیر قرار دادن سطل زباله در سطح روستا، بهبود زیرساختهای روستا دانست. و پایین ترین رتبه متعلق به روستای افضل آباد می باشد.

جدول ۱۷: انتخاب گزینه بهینه و رتبه بندی روستاها در زمینه اثرات گذاری اجرای طرح هادی

رتبه بندی نهایی	Si	رتبه
ابراهیمی	۰,۲۰۱۲-	۱۲
اسماعیل آباد	۰,۴۶۰۲	۲
افضل آباد	۰,۲۳۰۱-	۱۵
چاهدراز	۰,۰۲۴۰-	۷

حسین آباد	۰,۰۱۸۸	۶
خونیک علیا	۰,۲۸۱۱	۴
زهاب سفلی	۰,۱۰۲۷-	۱۰
سهل آباد	۰,۲۰۱۲-	۱۲
سیدمراد	۰,۴۹۶۳	۱
طارق	۰,۱۰۲۰-	۹
فیروزآباد	۰,۱۴۱۲-	۱۱
کلاته خداداد	۰,۲۸۲۹	۳
محمدآباد رزاق زاده	۰,۱۳۱۳	۵
مزارسیدعلی	۰,۰۷۷۹-	۸
همند	۰,۲۰۱۲-	۱۴

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۱

شکل ۴: میزان امتیاز حاصل از تحلیل ماباک به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

منبع: نقشه پایه استانداری خراسان جنوبی، ۱۳۹۵

نتیجه گیری و پیشنهادات

طرح هادی را می‌توان، به عنوان اولین تلاش سازمان‌یافته و فراگیر ملی برای ساماندهی فضایی روستاهای کشور، مهم‌ترین وسیله مدیریت توسعه روستایی در نظر گرفت که نقش بنیادی و زیربنایی در توسعه یکپارچه نواحی روستایی کشور دارد. با توجه به اهداف و فرایند برنامه ریزی شده برای اجرای طرح های هادی، طرح هادی می‌تواند در زمینه های مختلفی در روستاهای مورد مطالعه تاثیر داشته باشد که افزایش ماندگاری و تعلق مکانی روستاییان به روستای

محل زندگی خود یکی از این اهداف می باشد. در این مطالعه با بررسی تاثیرگذاری این دو متغیر بر یکدیگر از طریق آزمون‌های آماری در دهستان شوسف شهرستان نهبندان نتایج زیر قابل ارائه می باشد:

- اجرای طرح هادی تا حد زیادی می تواند بر تغییر کیفیت فضای زیستی روستاییان از ابعاد کالبدی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی اثرگذار باشد و این اثرگذاری در برخی موارد تابع عوامل بسیاری نظیر کیفیت اجرای طرح هادی، نیازها و انتظارات روستاییان، مشارکت و همکاری مردم برای اجرای طرح هادی می باشد.
- یافته‌های تحقیق بیانگر این است که تمامی ابعاد مربوط به احساس تعلق به مکان در بین روستاهای مورد مطالعه وجود داشته و بعد تعلق هویتی اثر زیادی را در بین روستاییان داشته است.
- اجرای طرح هادی می تواند تا حد زیادی بر احساس تعلق مکانی روستاییان در ابعاد مختلف اخلاقی- احساسی، هویتی و کارکردی تاثیرگذار باشد.
- براساس اطلاعات میدانی از جامعه آماری، اجرای طرح هادی در روستاهای مورد مطالعه از دیدگاه مردم در روستاها به طور قابل توجهی اثرات مطلوبی را به ویژه در امور فیزیکی - کالبدی داشته است. برخی از این نتایج عبارتند از ساخت مسجد، ساخت مدرسه، لایروبی قنوات و مدیریت مناسب آب، ساخت حسینه، برق رسانی به روستاییان، مرمت قنوات، آسفالت معابر، توجه به مبلمان روستایی، سنگ فرش کردن خیابان ها روشنایی معابر روستا.

نتایج تحقیق حاضر در خصوص اثرگذاری اجرای طرح های هادی در ابعاد مختلف کیفیت محیط روستا موید مطالعاتی نظیر کدیور و شوهانی نژاد(۱۳۹۴)، ربیعی و همکاران(۱۳۹۴)، محمدی و همکاران (۱۳۹۶)، فیشر و همکاران(۲۰۰۵)، می باشد که در نهایت تمایل به ماندگاری و احساس تعلق به مکان را به همراه دارد. در نهایت در زمینه توفیق بیشتر اجرای طرح هادی در افزایش حس تعلق به مکان اقدامات و پیشنهاداتی نظیر تعامل بیشتر بین روستاییان با مجریان و ایجاد انگیزه مشارکت در این زمینه به ویژه در بین جوانان روستا، ارتقاء سطح آگاهی روستاییان و آشنایی آن ها با طرح هادی و اثرات اجرای آن در جهت افزایش تاثیرگذاری آنها، توجه به آداب و فرهنگ روستاها، استفاده از دانش بومی منطقه، شناسایی و استفاده از منابع و پتانسیل های فیزیکی موجود در روستاها در جهت اجرای طرح هادی می تواند بسیار راهگشا باشد.

منابع

- ۱) اسمعیلی، فضل الله و خداداد، مهدی (۱۳۹۵): بررسی میزان رضایتمندی روستاییان از اجرای طرح هادی روستایی (مورد: روستای توشن، شهرستان گرگان)؛ مجله پژوهش های اقتصاد روستا. ۷(۳): ۸۱-۶۷.
- ۲) آسایش، حسین (۱۳۸۳): برنامه ریزی روستایی ایران، تهران، دانشگاه پیام نور.
- ۳) بذرافشان، جواد و طولابی نژاد، مهرشاد و اسکتی، هانیه (۱۳۹۷): بررسی آثار حس تعلق مکانی بر بازساخت فضایی-کالبدی سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: دهستان نه، شهرستان نهبندان)؛ پژوهش های جغرافیای انسانی. ۴(۵۰): ۷۹۱-۸۰۷.

۴) برزو، غلامرضا و بهرامی، مجید و عبدالملکی، سارا و زرافشانی، کیومرث (۱۳۸۹): ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه_ کاربرد نظریه بنیانی؛ فصلنامه پژوهش های روستایی. ۲(۹): ۱۵۳-۱۷۲.

۵) بهرامی، رحمت الله و حیدری، عابد (۱۳۹۶): ارزیابی سطح رضایت مندی روستاییان از اجرای طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: دهستان نگل شهرستان سنندج)؛ مهندسی جغرافیایی سرزمین. ۲(۱): ۱۲۳-۱۱۴.

۶) پورطاهری، مهدی و رکن الدین افتخاری، عبدالرضا و بدری، سیدعلی (۱۳۹۰): راهبردها و سیاست های توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی (با تاکید بر تجربیات جهان و ایران)، تهران، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

۷) جلالیان، حمید و خدایی، سعید و امینی قواقلو، عیوض (۱۳۹۶): اثرات اجرای طرح هادی بر توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: بخش ثمرین در شهرستان اردبیل)؛ مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی. ۱(۶): ۱۸-۱.

۸) جوان فروزنده، علی و مطلبی، قاسم (۱۳۹۰): حس تعلق به مکان و عوامل تشکیل دهنده آن؛ مجله هویت شهر. ۸(۵): ۳۷-۲۷.

۹) حاتم نیا، طیبه و معتمد، محمدکریم و امیری، زهرا (۱۳۹۳): ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در ابعاد اقتصادی توسعه روستایی (استان ایلام)، سومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی، همدان.

۱۰) حاجی نژاد، علی و پایدار، ابوذر و صادقی، خدیجه (۱۳۹۳): میزان موفقیت طرح های هادی روستایی از دیدگاه مردم و مسئولان (مطالعه موردی: شهرستان رشتخوار؛ فصلنامه علمی-پژوهشی و بین المللی انجمن جغرافیای ایران. ۴۳(۱۲): ۸۱-۱۰۳.

۱۱) حیدری، علی (۱۳۹۰): بررسی شاخص های کیفیت زندگی در سکونتگاه های روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد؛ فصلنامه مسکن و محیط روستا. ۳۹(۱۳۶): ۶۶-۵۱.

۱۲) ده بزرگی، محسن و اولادحسین، آناهیتا و دانش پور، علیرضا (۱۳۹۵): ارائه چارچوب نظری جهت حس تعلق به مکان از دیدگاه پدیدار شناسان و روانشناسان محیطی، چهارمین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، اسپانیا.

۱۳) ربیعی فر، ولی الله و حضرتی، مجید (۱۳۹۴): تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در بهبود ابعاد کالبدی-فضایی و محیطی کیفیت زندگی روستایی؛ فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه ریزی فضایی. ۲(۵): ۱۳۸-۱۱۷.

۱۴) رضایی، روح الله و صفا، لیلا (۱۳۹۳): تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستایی با استفاده از مدل معادلات ساختاری (مطالعه موردی: شهرستان زنجان)؛ فصلنامه علمی - پژوهشی فضای جغرافیایی. ۴۶(۱۴): ۱۵۱-۱۷۱.

۱۵) ریاحی، وحید و شمسی، رقیه (۱۳۹۷): ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی در سکونتگاه های روستایی شهرستان اسلامشهر؛ مجله اندیشه جغرافیایی. ۴(۷): ۵۳ - ۷۶.

۱۶) زارعی، آرزو و هاشمی، شیما و گلابی، سعیده (۱۳۹۸): بررسی طراحی معماری روستایی در ارتقاء حس تعلق مکانی ساکنین (نمونه موردی: روستای قصلان شهرستان قروه)؛ نشریه علمی تخصصی شباک. ۴(۵): ۳۹-۵۲.

- ۱۷) زمان زاده دربان، زمزم (۱۳۹۶): سنخیت شناسی عوامل تاثیر گذار بر هویت و حس مکان در سیر تحول نظریه محله با رویکرد فراتحلیل؛ مجله مدیریت شهری. ۴۸(۳): ۸۶-۶۵.
- ۱۸) زنگنه، مهدی (۱۳۹۸): سنجش احساس تعلق مکانی در شهرهای کوچک، میانی و کلان شهرها. (مطالعه موردی: شهرهای خواف، سبزوار و مشهد)؛ مجله آمایش جغرافیایی فضا. ۳۲(۹): ۱۸-۱.
- ۱۹) سجاسی قیداری، حمدالله (۱۳۹۵): ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر کیفیت محیطی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رامیان - دهستان فندرسک شمالی و جنوبی)؛ نشریه علمی - پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی. ۵۷(۲۰): ۱۷۳-۱۵۱.
- ۲۰) سعیدی عباس، حسینی حاصل صدیقه (۱۳۸۸): مکانیابی و استقرار روستاهای جدید، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، تهران.
- ۲۱) سواری، مسلم و سوختانلو، مجتبی و شوکتی آmqانی، محمد (۱۳۹۹): اثرات طرح های هادی بر منابع معیشت خانوارهای روستایی در شهرستان دیواندره؛ فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. ۳(۹): ۲۳۸-۲۱۱.
- ۲۲) عزیزپور، فرهاد و خلیلی، احمد و محسن زاده، آرمین و حسینی اصل، صدیقه (۱۳۹۰): تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه های روستایی کشور؛ مجله مسکن و محیط روستا. ۱۳۵(۵): ۷۱-۸۴.
- ۲۳) عظیمی، نورالدین و مولائی هاشجین، نصراله و علیزاده، علیرضا (۱۳۹۰): بررسی عوامل جغرافیایی موفقیت اجرای طرح های هادی روستایی در شرق استان گیلان؛ مجله چشم انداز جغرافیایی. ۱۶(۶): ۹۸-۸۴.
- ۲۴) عنابستانی، علی اکبر و ریاحی، وحید و توفیقیان اصل، سید فرج اله (۱۳۹۲): رویکردی بر اثرات بعد زیست محیطی اجرای طرح های هادی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شوسنی - ضامنی و بابامیدان)؛ فصلنامه برنامه ریزی کالبدی - فضایی. ۳(۱): ۸۸-۷۶.
- ۲۵) عنابستانی، علی اکبر و معینی، علیرضا (۱۳۹۷): تأثیر هویت مکانی بر مشارکت روستاییان در روند اجرای طرح های هادی در سکونتگاه های روستایی؛ فصلنامه برنامه ریزی توسعه شهری. ۶(۳): ۴۲-۱.
- ۲۶) عنابستانی، علی اکبر و مهدی، جوانشیری (۱۳۹۳): عوامل موثر بر مکانیابی کاربری های اراضی در طرح های هادی روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. ۱(۳): ۵۴-۳۵.
- ۲۷) غفاری، غلامرضا و میرزایی، حسن و کریمی، علی رضا (۱۳۹۰): بررسی رابطه بین صنعت و کیفیت زندگی توسعه روستایی (مقایسه موردی مناطق روستایی شهرستان قروه)؛ مجله توسعه محلی (روستایی - شهری). ۱(۳): ۲۴-۱.
- ۲۸) قنبران، عبدالمجید و صالحی، بهروز و فردوسیان، سیما و فتح الهی، سجاد (۱۳۹۷): شناسایی عوامل موثر بر حس تعلق به مکان در فضاهای دانشگاهی شهر تهران؛ فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران. ۲(۱۰): ۴۷-۶۵.
- ۲۹) کدیور، علی اصغر و شوهانی نژاد، معصومه (۱۳۹۴): بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی حاصل از اجرای طرح های هادی درنواحی روستایی (نمونه موردی: دهستان میش خاص در استان ایلام)؛ مجله علوم جغرافیایی. ۲۲(۲): ۱۰۶-۸۸.
- ۳۰) محمدی، سعدی و طیب نیا، سیدهدی و تابا، بدریه و داودی، آزاد (۱۳۹۶): تحلیل اثرات اجرای طرح های هادی روستایی در بهبود کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: روستاهای بخش خاوومیرباد شهرستان مریوان)؛ فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی. ۲(۱۲): ۳۹۱-۴۱۱.

- ۳۱) مشکینی، ابوالفضل و قاسمی، اکرم و حمزه نژاد، مهدی (۱۳۹۳): ارزیابی حس تعلق به مکان ساکنان شهرهای جدید (مطالعه موردی: شهر جدید هشتگرد)؛ نشریه فضای جغرافیایی. ۴۸(۱۴): ۵۶-۴۱.
- ۳۲) مطیعی لنگرودی، سیدحسن و یاری، ارسطو (۱۳۸۹): حفاظت محیط زیست و برنامه ریزی توسعه فیزیکی روستا با تاکید بر ارزیابی طرح های هادی روستایی؛ مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی. ۴۹(۳): ۶۰-۴۵.
- ۳۳) ملکی، سعید و گودرزی، مجید و فیروزی، محمدعلی و طاهری، علی (۱۳۹۸): تحلیل و ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی در ابعاد کالبدی-فضایی و محیطی کیفیت زندگی روستایی(مطالعه موردی: روستای میداوود وسطی، شهرستان باغملک)؛ مجله جغرافیا و روابط انسانی. ۴(۱): ۳۰۴-۳۱۵.
- ۳۴) موسوی، میرنجف و پورقایی، عبدالله و منوچهری، ایوب و محمدی، میرصادق (۱۳۹۳): ارزیابی اثرات طرح های هادی روستایی در توسعه سکونتگاه های روستایی استان آذربایجان غربی؛ مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی. ۲۸(۲): ۱۳۶-۱۲۳.
- ۳۵) نسیمی، حمید رضا و اصغری لقمجانی، صادق (۱۳۹۸): تحلیل اثرات طرح هادی در نوگرایی سبک زندگی خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان داراب)؛ پژوهش های روستایی. ۳(۸): ۱۹-۱.
- ۳۶) نصیری، ماه منیر (۱۳۹۴): عوامل موثر بر ایجاد حس تعلق به مکان، اولین کنفرانس سالانه پژوهش های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، یزد.
- ۳۷) یعقوبی، فریبرز و یعقوبی سنقرچی، معصومه (۱۳۹۵): مفهوم حس تعلق به مکان و عوامل تشکیل دهنده آن؛ سومین همایش بین المللی مسکن و محیط اردبیل.

- 38) Fischer, S., Koshland, C. and Young, J. (2005), "Social, economic, and environmental impact assessment of a village-scale modern biomass energy project in Jilin province, China: local outcomes and lessons learned", *Journal of Energy for Sustainable Development*, 9(4): 50-59.
- 39) Gibson, K., Cahill, A., McKay, D., (2010), "Rethinking the dynamics of rural transformation: performing different development pathways in a Philippine municipality", *Journal of Transactions of the Institute of British Geographers*, 35 (11): 237- 255.
- 40) Hernandez, B., Martín, A.M., Ruiz, C., Del Carmen Hidalgo, M., (2010). The Role of Place Identity and Place Attachment in Breaking Environmental Protection Laws, *Journal of Environmental Psychology*, 30(2). 281- 288.
- 41) Huang, G. H., Sun, W., Nie, X. H., Qin, X. S., & Zhang, X. D. 2010. Development of a decision-support system for rural eco-environmental management in Yongxin County, Jiangxi Province, China. *Environmental Modelling & Software*, 251(77): 24-42.
- 42) Lisa M. Charrona, Hilary R. Joynera, and James LaGro Jr, Jen Gilchrist Walker (2019): Research note: Development of a comprehensive plan scorecard for healthy, active rural communities, *Landscape and Urban Planning*. 190(8): 1-6.
- 43) Long, H., Zou, J., Pykett, J. and Li, Y. (2012): "Analysis of rural transformation development in China since the turn of the new millennium", *Journal of Applied Geography*. 31(1): 94-105.
- 44) Pulwarty, R., Verdin, J., (2013). Crafting early warning information systems: the case of drought J. Birkmann (Ed.), *Measuring Vulnerability to Natural Hazards*:

Towards Disaster Resilient Societies (second ed.), United Nations University Press 3(7): 124- 147.

- 45) Rabiifar, V. (2015). Analysis and Impact Assessment Hadi projects in economic and Social development of rural settlements (Case study: villages of the Zanzan province). Journal of Regional Planning, 5(17), 90-75. (In Persian).
- 46) Warzecha, C., & Lime, D. (2001). Place attachment in Canyonlands National Park: Visitors' assessment of setting attributes on the Colorado and Green Rivers. Journal of Park and Recreation Administration, 19(1), 59-78.
- 47) William, B. (2010). Cultural planning Toolkit: A partnership between Legacies now and creative.